

TRAGOM ANGSTEROVIH ORGULJA U VUKOVARU

Sadržaj:

1. O glazbenom istraživaču '*orguljara*' J. Angstera – o Darku Vargi iz Čemince
2. O Angstera i sinagogama u Vukovaru
3. Kartografski prikaz Plan i skica *sinagoga u Vukovaru*

.

- Tekst *Tragom Angsterovih orgulja* u Vukovaru predstavlja regionalno značajnog orguljara Josipa Angstera, rođenog 7. srpnja 1834. godine, u selu Jagodnjaku, tada Kácsfalu
- Također, članak govori o izgradnji prve sinagoge u Vukovaru 1845. godine (koja je ujedno i prva namjenski građena sinagoga u tadašnjoj Trojednoj Kraljevini Hrvatskoj, Slavoniji i Dalmaciji)
- U povijesti graditeljstva Vukovara židovski su kulturni objekti zauzimali vrlo istaknuto mjesto
- Protiv gradnje sinagoge ustalo je tada i katoličko i pravoslavno stanovništvo Vukovara

- Prve osobe koje su se bavile istraživanjem orgulja u Hrvatskoj su bili:
- **1. Ladislav Šaban (3.1.1918. – 25.07.1985.),**
 Starije orgulje Osijeka i njihovi graditelji, Zbornik za narodni život i običaje, br.49., Zagreb 1983.
- **2. Emin Armano (17. 12. 1944.),** Orgulje hrvatskih graditelja tragom Ladislava Šabana,
 Jakša Zlatac, Zagreb, 2006.

- **Trenutno su najaktivniji istraživači židovske kulture:**
- **1. Dragan Damjanović; Fran Funtak (1882. – 1961.):** Vukovar, Sinagoga, *Ciduk-hadin kuću*), na vukovarskom židovskom groblju (1926.-1928.)
- **2. Dragan Damjanović,** *Židovske vjerske građevine vukovarskog inženjera Frana Funtaka* (13.12.2005.)
- **3. Zlatko Karač (1999.)** *Arhitektura secesije i urbani razvoj Vukovara početkom 20. stoljeća, Secesija u Hrvatskoj*”, Zbornik radova: 45-72, HAZU, Zavod za znanstveni i umjetnički rad u Osijeku, Zagreb-Osijek
- **4. Ljiljana Dobrovšak** ŽIDOVI U SRIJEMU, Od doseljenja do Holokausta, Vukovar, 2017.
- **5. Slavko Gavrilović** (Jevreji u Srijemu u 18. i prvoj polovici 19. vijeka, br. 2), Zagreb, 2005.)

Istraživač Darko Varga (1956.-2017.)
- *rođeni Baranjac*

- Tema kojom se autor bavio je *Josef Angster - poznati graditelj orgulja iz Baranje*
- Cilj njegovog (amaterskog, ali bogatog) rada je prikazati biografiju, život i značenje Josefa Angstera, rođenog Baranjca, osječkog stolarskog šegrta
- Koji se nakon svega razvio u značajnog, europskog graditelja crkvenih orgulja u crkvama i sinagogama
- Njegov opus, 961 crkvene orgulje koje je za života izgradio kvaliteta je koju je za sobom ostavio

- U Varginom radu je prikazano Angsterovo djetinjstvo u Jagodnjaku, školovanje u Osijeku, te *Vandrovanje* po Europi, kod najznačajnijih graditelja orgulja tog vremena
- Opus Angsterov: podrazumijeva '961' djelo za orgulje raznih bogomolja što je za života izgradio
- Njegov uzoran život, po Kolpingovim načelima
- To mu je donijelo odličje *Sv. Grgura* (papa Benedikt XV., 1918. godine)
- *VDG Jahrbuch*, sv. 15, 2008. str. 143-186.
- Na žalost, do originalnog izvora *Bilježnice* u koju je Angster kao svaki orguljar marno upisivao sve svoje uratke nismo mogli doći (ni u obiteljskoj arhivi, ni u arhivskim institucijama Državnog arhiva Hrvatske – u Osijeku i u Vukovaru)

Angsterove orgulje u Vukovaru

- *Angsterove orgulje* u Hrvatskoj
- Možemo identificirati da je na području Hrvatske izgrađeno 45 orgulja s potpisom *Angster*
- Od toga pod brojem '15' navodi se *Sinagoga 15. Vukovar, opus 135., 1890., velika sinagoga, I/8*
- Izvor: Angsterov Dnevnik i prema popisu Angsterovih orgulja koji je načinio *Ferenc Somogyi*
- Istraživač **Darko Varga iz Baranje** prenio je ovaj popis svih orguljskih Angsterovih uradaka u Hrvatskoj iz Mađarske enciklopedije

- Organizirana djelatnost Vukovarske židovske općine **trajala nešto dulje od stotinu godina**
- Od kraja **četvrtoga desetljeća 19. stoljeća do 1945. godine**
- Za to vrijeme u Vukovaru su izgrađene tri sinagoge
- **1. Prva sinagoga**, odnosno molitvena dvorana, **1845. godine**
- **2. *Novi veliki Hram 1889. godine*** (prema nacrtima bečkog arhitekta Ludwiga Schöna)
- **3. Grobljanska “Kapela”**, odnosno ***Ciduk-hadina kuća na mjesnom židovskom groblju 1927.-28. godine***

- U sinagogi su bile orgulje
- Svete predmete darovali su Samuel Hiller, Jakob Braun i Fanika Braun...
- Sinagogalni zbor vodili su nadkantori i kantori
- Izvori 70-ih godina 19. stoljeća
- Kantor je u to vrijeme bio Aron Kišicki (1872.-1938.)

- **Sinagoga je devastirana 1941. godine**
- Kasnije ju je *Savez jevrejskih opština iz Beograda* prodao u građevni materijal i **dao srušiti 1957./1958. godine**

Gradovi u Hrvatskoj kojima je Angster gradio orgulje – (izbor)

- 1. Voćin, opus 8., 1872., crkva Svetoga Pohoda Blažene Djevice Marije, I/8
- 2. Varaždin, opus 12., 1873., sinagoga, II/20
- 3. Valpovo, opus 19., 1876., kapelica dvorca Prandau, II/18
- 4. Jagodnjak, opus 23., 1877., evangelička crkva, I/7
- 10. Donja Dubrava, opus, 83., 1885., crkva sv. Margarete, I/8
- 12. Darda, opus 123., 1889., katolička crkva, I/7
- 13. Duboševica, opus 125., 1889., crkva Uznesenja Blažene djevice Marije, II/16
- 14. Virovitica, opus 118., 1888., sinagoga, I/8
- 15. Vukovar, opus 135., 1890., velika sinagoga, I/8
- 16. Lug, opus 136., 1890., reformatska crkva, I/8
- 17. Kozarac, opus 169., 1892., crkva sv. Franje Ksaverskog, I/6
- 18. Brođanci, opus 215., 1894., katolička crkva, I/6
- 23. Koška, opus 366., 1901., crkva Petra i Pavla, I/4
- 25. Jagodnjak, opus 403., 1902., crkva sv. Vendelina, I/7
- 26. Čepin, opus 416., 193., crkva Presvetog Trojstva, I/5
- 27. Baranjsko Petrovo Selo, opus 429., 1903., crkva sv. Lovre, I/6
- 29. Slavonski Brod, opus 439., 1904., sinagoga, I/6
- 35. Čeminac, opus 561., 1907., crkva Presvetog srca Isusova, I/9
- 38. Zmajevac, opus 616., 1908., crkva sv. Križa, I/6
- 39. Torjanci, opus 631., 1908., crkva Rođenja BDM, I/4
- 40. Kneževi Vinogradi, opus 678., 1909., crkva sv. Mihaela Arkandjela, I/5
- 41. Đakovo, opus 709., 1910., sinagoga, I/6
- 43. Legrad, opus 936., 1914., evangelička crkva, I/5
- 44. Karanac, opus 974., 1917., crkva sv. Donata, I/10

Gradovi 'i zvan Hrvatske' / Angsterove orgulje u sinagogama

- Prihvaćanje ponude
- *Krajem lipnja sa suseljanimima je išao na hodočašće u Maria Gyüd. U subotu, 7.srpnja 1867., je otišao u Pečuh na sjednicu židovske zajednice. (...) Rijetka je bila prilika stvoriti takvo majstorsko djelo, a istovremeno je i bilo rizično pogriješiti, jer nije bio dovoljno iskusan u izradi ponuda. Velikim žarom se dao na projektiranje te je izradio dispoziciju za orgulje s 24 registara , montažni nacrt i troškovnik na 3600 forinti. U nedjelju, 8. lipnja, na sjednici židovske zajednice, njegov dostavljeni materijali predstavljanje projekta svidio se i vodstvu zajednice i stručnjacima, ali su cijenu ponude spustili na 3000 forinti uz uvjet da se u Pečuh i doseli. (...).”*
- **Sinagoga u Pečuhu – opus 1.**
- *Orgulje za pečušku sinagogu bile su mu odskočna daska. Izgradnju orgulja je pogodio za 3000 forinti, troškovi su mu bili veći i ne bi uspio dovršiti ove vrijedne orgulje da nije bilo novčane pomoći od oca iz Jagodnjaka. **Vrlo je poučno usporediti dispoziciju ovih orgulja s orguljama s tri manuala Aristide Cavallé-Çolla ugrađenima u dvorac Cologny u Švicarskoj.** (...) Ovaj instrument bio mu je jako blizak i Angster je bio dovoljno impresioniran da u svoj dnevnik zapiše popis registara. Možemo to vidjeti, ako usporedimo **popis registara orgulja u Colognyju s onima, opus 1, u sinagogi u Pečuhu.** (...).*

PODATCI IZ HEMEROTEČNE GRAĐE 'GMV'

- SRIEMSKKE NOVINE - Izdano 2. kolovoza 1890.
- Izvješće sa Sjednice Gradskog Općinskog vijeća
- Povodom 40. godišnjice Sriemskog naroda
- Biskup Josip Kuković je od 1830. bio predsjednik Sudbenog stola Srijemske županije
- Tekst je napisan **Povodom 40 godina postojanja židovske općine u Vukovaru**
- Istraživali smo dvije rubrike *1. Domaće viesti, 2. Četrdesetogodišnjica djelovanja Sriemskog nadrabina O. Davida Lowensteina*

u skrižalj-
darstvo.
na) izlož-
žba cvie-
Privremene
a razdobljih,

č a k.

Domaće viesti.

(Kraljev dar za crkvu u Šidu.) Nj. Veličanstvo darovalo je za podignuće nove rimkt. crkve u Šidu svotu od 200 for. iz vlastitih sredstava.

(Zadušnice za pokojnu groficu Ludvinu Eltz.) Dne 21. o. mj. kao na godišnjicu smrti služene su u ovdašnjoj župskoj samostanskoj crkvi zadušnice za pokojnu gospodju groficu Ludvinu Eltz. Zadušnicam prisustvovali su preuzv. gosp. grof Dragutin Eltz, sin mu narodni zastupnik grof Jakov Eltz, grofinje Marijana i Ivana Eltz, grof Ladislav Pejačević, grofovi Franjo i Aleksander Esterhazy, nadalje podžupan dr. Jovan Gjurić, sudb. viećnik i kot. sudac Ljudevit pl. Raizner, financ. ravnatelj Macsvánsky, ovdašnji srb.-pravosl. parok Ilija Perkaćanski, poreznik Knežević, predstojnik pošte i brzojava Julij pl. Kugler, načelnik Felix Streim, zastupstvo trgovišta Vukovara, deputacija vatrogasnoga društva sa predsjednikom Franjom Reschom i zapovjednikom Alemanom Kirchbaumom, činovništvo ovdašnjih oblasti i ureda, učiteljstvo sa žup. šk. nadzornici Ivanom Štangelom i Isom Vlasisavljevićem, kao i gradjanstvo u velikom broju, te liep broj gospodja i gospodjica. Misu pratio je pod ravnanjem umir. učitelja Brandeckera njegov sbor pjevanjem i sviranjem.

(Četrdeset godišnjica.) Dana 2. kolovoza t. g. biti će 40 godina, od kako je nad-rabin David Löwy nastupio službu dušobrižnika u ovomjestnoj izraelitičkoj bogoštovnoj občini. Svojim neumornim i uspješnim radom i svojim lojalnim ponašanjem i uzornim vladanjem stekao si je ovaj svećenik obćenito štovanje u svih krugovih našega pućanstva, što će prigodom gore napomenutoga dana obdržavat se imajuće proslave njegove četrdesetgodisnjice sjajnog izražaja naći. Kako čujemo, kani ovdašnja izraelit. bogoštovna občina ovu riedku svečanost svoga duhovnoga pastira što ljepše i dostojnije aranžirati, te obećajemo našim čitateljem o istoj svojedobno potanko izvijestiti.

(Mlada misa.) U nedjelju dne 20. o. mj. služio je u franjevačkoj crkvi u Iloku prvu sv.

i rodoljubi otkri-
predostojno je, da
tni grob, u Sutikli,
slavnog Podgorskog
vatski Narode! Kak
prinio, da se oduži
lovana, tako se ul
odkriću njegova sp
dobno dviestoljetnoj
Istina, svak može p
perjanice nesmjedu
mjestu, na svom do
ljenika i obnoviti se
pradjedova. U to in
te čeka na taj tvoj
Primorju 1. Sr
Kačićevspor
Andrijašević.

(Koncerat
Dne 20. o. mj. pr
Vilma Slama, sv
glasbenoga zavoda
lovaha iz naklonosti
Hadinger. O pot
jer su jur publici
javnosti dali čuti, p
udovoljili. Što se
bismo pogriješili, da
nicom, al joj se pri
nu školu u glasovir
je odsvirala na glas
odobranjem i plj
nje, u kojem je oso
tativ iz opere „Zri
osobito arija Agate
dokazale su, da gosp
i da je muzikalno p
obražena, pa je pod
nje. Pošto gospodjic
učiteljica pjevanja
čamo kao takvu rod
dati muzikalno naob

(Ka gradn
varu.) Ovih dana
glavarstvu odpis v
odaslala zatraženi z
je občina predumiz
izgradnju željezničke
novoga osobnoga i

Isusovu.

oj rezidenciji Wei-
crkve već samo
moguće, da u nju
službe božje. Ako-
ni smo u proljeće
vu crkvu Isusova
rganje temelja za
smo nabasali na
na nezvana gosta
povisilo trošak za
i smo u ljetu po-
podigli. Al sada
Sile naše obćine
Ubog i bogat da-
u. I sam nadničar
te novčić, koji si
činiti. Kako dakle
vrela ostaše nam
e jednom na Vas,
jedan kamečić za
zaklade, ljubezni
emeljena u Vašoj
e dakle, što Vam
ti po volji svoga
radostna darivaoca
, koji sijaču sjeme
pomnožati će i plo-
e nam, dragi krš-
Sladka li osjećaja,
Teješljiva li osjeća-
m! Bog je dobar
pravo vrieme ka-
nam dalje graditi!
z mnogih malih mi-
ljena. Svaki darak
ovnih markah do bro

itaoče!

J ü n g s t, župnik.

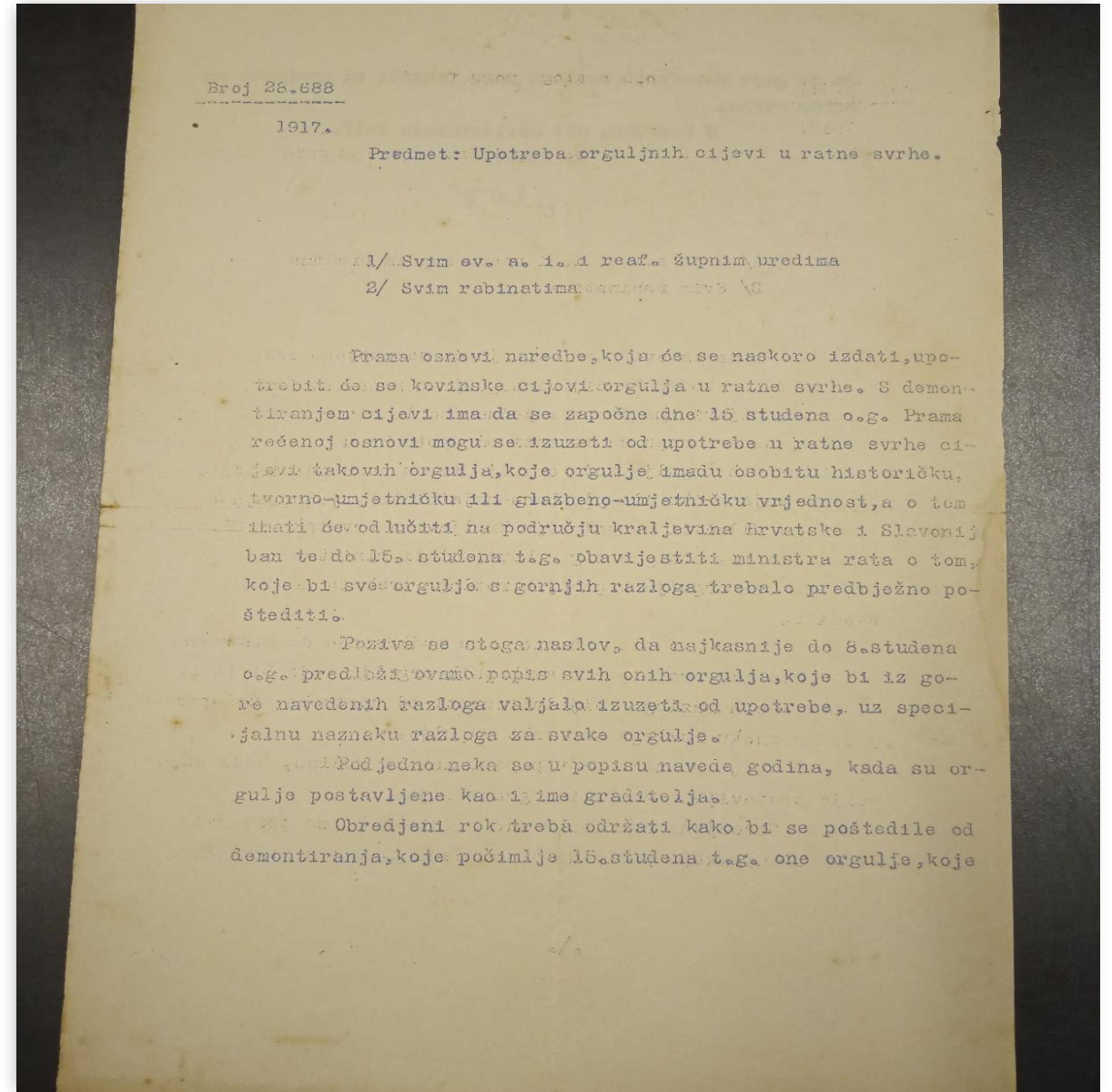

Ova tvornica pravi uz vrlo nizke cijene **orgulje** za crkve i **harmonike** s vrlo ugodnimi zvuci i najsolidnijom izradbom uz povoljne uvjete odplaćivanja. Cienici sa slikami za orgulje i harmo- nije šalju se bezplatno.

Tečajem kratkoga doba od 16 godina prodano je iz ove tvornice blizu **300** novih orgulja, medju njimi mnoge ve- like, što najbolje dokazuje, da je radnja valjana i reelno izvedena.

Jesu li postojale Angsterove orgulje u Sinagogi u Vukovaru?

- U *Sriemskim novinama*, br. 9, iz 1890. godine. Pronašli smo slijedeće što ukazuje da su ipak postojale **vrhunske orgulje graditelja Angstera u ovoj sinagogi u Vukovaru.**
- ‘ ... s obzirom da se radi orguljama koje imaju izuzetnu historijsku, umjetničku, glazbeno-umjetničku vrijednost - **one se mogu izuzeti IZ UPOTREBE U RATNE SVRHE ...** ‘

Položaji sinagoga u Vukovaru u ulici Ljudevita Gaja

REPUBLIKA HRVATSKA
DRŽAVNA GEODETSKA UPRAVA
PODRUČNI URED ZA KATASTAR
VUKOVAR

NESLUŽBENA KOPIJA
K.o. VUKOVAR
k.č.br.: 1911/2

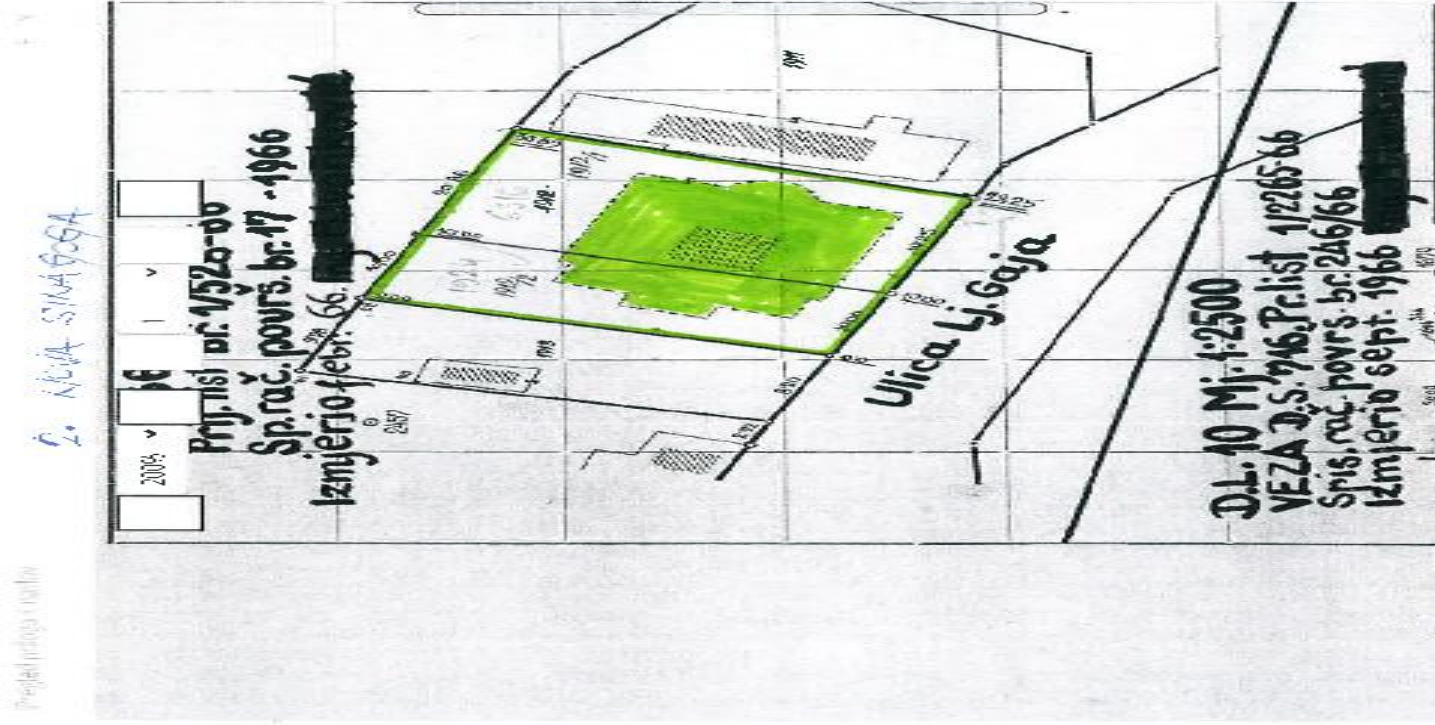
Stanje na dan: 13.05.2024.

IZVOD IZ KATASTARSKOG PLANA

Mjerilo 1:1000
Izvorno mjerilo 1:1000

STARA SINAGOGA, NOVA SINAGOGA

Prejel podloga v celoti

- 1. Izpolni vse potrebne pogoje
- 2. Prejeto v celoti
- 3. Prejeto v celoti
- 4. Prejeto v celoti

1. STARÁ ŠKOLNÍČKA

2. NOVÁ ŠKOLNÍČKA

Abbildung 13

Postkartenabbildung mit kalvinistischer Kirche.